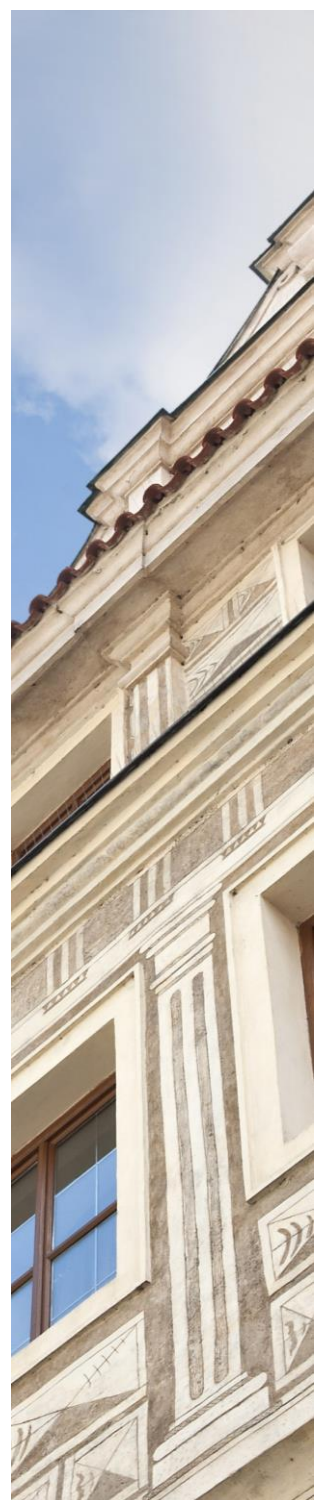


Rudolf Fürst

Střet o politiku vůči ČLR v roce 2016: Aktéři české politiky na Dálném východě a veřejná a mediální debata

ABSTRAKT

Účast aktérů v české politické agendě a ve veřejné debatě, problematické přijetí návštěvy prezidenta Si Ťin-pchinga v Praze a rozkol mezi státními institucemi v době návštěvy dalajlamy. Pokračující trend silné role lobbistických kruhů v bilaterální agendě. Rostoucí polarizace a zhrubnutí české debaty o vztazích s Čínou, ideologizace většiny českých médií a jejich sekuritizační obsese.



Úvod

Text vychází z autorovy vlastní kapitoly Česká politika na Dálném východě v roce 2016, Kořan, Michal a kol. (eds.): Česká zahraniční politika v roce 2016. Analýza ÚMV, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2017 (v přípravě). V české politice na Dálném východě (DV) ve sledovaném roce 2016 výrazně dominovala bilaterální agenda s Čínou a neobvyklou měrou dočasně zastínila vztahy ČR s ostatními státy na DV. Tento text se, podrobněji než v předchozích letech, zaměřuje na českou veřejnou debatu o vztazích s ČLR a také na účast jednotlivých aktérů. Masivní vzestup čínských investic v Evropě v roce 2016 byl doprovázený vzrůstajícím zájmem o bilaterální politiky nejen v ekonomických otázkách a vzbudil značnou pozornost mezinárodně. Proto autor pokládá za vhodné se tomuto tématu věnovat více než v předchozích letech, navíc v roce 2016 se uskutečnila historicky první návštěva čínského prezidenta v ČR a oba státy oficiálně vyhlásily strategické partnerství. Pro komplexnější dojem bude sloužit celá kapitola v monografii ÚMV, ve které je kromě zmíněných témat obsažena také politická a ekonomická agenda v roce 2016.

Cílem tohoto tematicky zúženého výňatku je pozastavit se nad tím, jak byl posun v česko-čínských vztazích v kontextu celé agendy DV v České republice přijat a jak vzbudil u veřejnosti spíše negativní odezvu. Narůstající polarizace české společnosti v neshodě o vlastní politiku vůči asijské mocnosti dle autora vyjevuje specificky českou potřebu vyjádřit a utvrdit vlastní národní identitu, aniž by sblížení s Čínou spatřovala spíše jako potřebu demokratického státu budovat si ve vzdálené a nesnadné destinaci strategické pozice pro vlastní národní zájmy, tak jak systematicky činí všichni asijské partnery v ČR. Potvrzuje se tak, že některá témata zahraniční politiky spíše reflektují situaci uvnitř ČR a nikoliv navenek, jak by bylo záhodno od zahraniční politiky očekávat. Názorová neshoda je v demokratickém prostředí přirozeným projevem svobody a plurality, v ČR se však veřejné mínění odvrací ve specifickém vnímání Číny ke stále více ideologickému a negativnímu stereotypu, aniž by vnímalo také evidentní pozitiva, která jsou v evropských zemích běžně, byť také s výhradami, přijímána.

1. Účast aktérů v roce 2016

Návštěva prezidenta Si Ťin-pchinga v Praze byla v asijské agendě mimořádnou politickou událostí české postkomunistické historie. Čínskému prezidentovi se dostalo okázalého přivítání na úrovni prezidenta, předsedy vlády, Parlamentu ČR a dalších vrcholných představitelů České republiky. Jak se dalo čekat, nezvykle exponovaný formát oficiálního vítání narážel na nevstřícné pocity Pražanů a většiny médií, vlajková výzdoba a příležitostné dekorace se staly terčem recesistů a

lidskoprávních aktivistů.¹ Jako v jiných metropolích světa, i v Praze se ambasádou organizované skupiny čínských vlastenců pustily do střetů s českými lidskoprávními aktivisty a individuálními účastníky protitibetských protestů, policie musela na ulicích zasahovat a několik osob zadržela. Někteří místní občané byli napadáni skupinami Číňanů, kteří jim z rukou rvali tibetské vlajky a transparenty. Proti chování čínských skupin s jednotně červenými tričky a vybavených z ambasády pokyny, jak si při vítání počínat, se ohradila jak politická opozice, tak i například ministr Daniel Herman. Nasazení policie a armády v den návštěvy prezidenta Si poté prošetřoval inspekční útvar GIBS, který nakonec konstatoval, že policejní sbory se nedopustily pochybení.² Policie se snažila odstraňovat vyvěšené tibetské vlajky z dohledu hotelu, kde čínský prezident pobýval, dva civilní pracovníci policie se v budově FAMU zajímali o velkou tibetskou vlajku vyvěšenou na budově. Po protestech akademického vedení FAMU a medializaci trapné situace se nakonec oficiálně omluvil policejní prezident Tomáš Tuhý.³ Tyto zmíněné incidenty se staly oprávněně kritizovanou zátěží oficiální návštěvy čínského prezidenta v Praze.

Bez ohledu na fakt, že ČR uzavřela s ČLR strategické partnerství, se několik měsíců poté v Praze opět objevil dalajlama. Zatímco ministr zahraničních věcí požádal členy vlády, aby se setkání s dalajlamou zdrželi, a zejména tak neučinili na půdě státních institucí,⁴ ministr kultury Herman tibetského hosta přijal v Nosticově paláci, v rezidenci Ministerstva kultury ČR (MK). S ohledem na diplomatickou delikátnost situace se rozkol mezi MZV a MK zvýraznil tím, že setkání s dalajlamou byli přítomni dva místopředsedové Parlamentu ČR, tj. místopředseda Poslanecké sněmovny PČR Jan Bartošek (KDU-ČSL) a místopředsedkyně Senátu PČR Miluše Horská (KDU-ČSL). S dalajlamou se údajně setkali i místopředseda vlády a ministr Pavel Bělobrádek a ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier.⁵

¹ Jan Jandourek, Vídat čínského prezidenta jako Brežněva je prý taková asijská tradice. Tak to v Česku zvládneme, *Svobodné fórum*, 24. 3. 2016, <http://forum24.cz/vitat-cinskeho-prezidenta-jako-brezneva-je-pry-takova-asijska-tradice-tak-to-v-cesku-zvladneme/>; Proti čínskému režimu v Praze protestují stovky lidí, policie řeší potyčky, *ČT24*, 29. 3. 2016, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1738921-proti-cinskemu-rezimu-v-praze-protestuji-stovky-lidi-policie-resi-potycky>.

² Vláda: Policie návštěvu čínského prezidenta zvládla, *E15*, 30. 3. 2016, <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/vlada-policie-navstevu-cinskeho-prezidenta-zvladla-1283833>.

³ Tuhý se omluvil za incident s tibetskou vlajkou na FAMU. Dva policisté čelí kárnému řízení, *iRozhlas.cz*, 11. 4. 2016, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tuhy-se-omluvil-za-incident-s-tibetskou-vlajkou-na-famu-dva-policiste-celi-karnemu-rizeni_201604112128_mskalicky.

⁴ Zaorálek o Číně: Musíme se chovat korektně, kvůli Hermanovi jsem se styděl, *ČT24*, 31. 10. 2016, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1947426-zaoralek-o-cine-musime-se-chovat-korektnekvuli-hermanovi-jsem-se-stydel>.

⁵ Dalajlamu v Praze přijmou lidovci Herman a Bělobrádek, *Hospodářské noviny*, 18. 10. 2016, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-65480780-dalajlamu-v-praze-prijmou-lidovci-herman-a-belobradek>.

Další významná akce se konala v Senátu, kde se debaty s tibetským hostem účastnilo zhruba 50 poslanců obou parlamentních komor.⁶ Dalajlamova návštěva v ČR byla v pořadí již jedenáctá,⁷ Česká republika v tomto směru patří k světové špičce a stojí nad běžným evropským průměrem. Program dalajlamy zahrnoval účast na konferenci Forum 2000, jemuž předcházelo veřejné přivítání hosta na Hradčanském náměstí. Způsob, jak vítat dalajlamu, se proměnil ve vnitropolitický střet, v němž ve veřejném mínění drtivě zvítězila opoziční koaliční aliance politických i formálně nepolitických aktérů, kteří společně odmítli pročínskou politiku ČSSD a prezidenta Miloše Zemana. Zatímco média bohatě věnovala prostor verzi ministra Hermana, který se dovolával svých občanských práv a nároku vést mezináboženský dialog z titulu své ministerské funkce, verze ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka, zdůrazňující problém obtížné formální přijatelnosti představitele tibetské exilové vlády v české vládní instituci, zanikala co do pádnosti. Nuance formálních diplomatických postupů, které hrály v tomto případě zásadní roli, nemohly pro většinu diváků dávat jasný smysl. Ministr zahraničních věcí navíc ještě obrátil média proti sobě velmi neuváženým příměrem přijetí dalajlamy s přijímáním Konrada Henleina jako oficiálního představitele, za které se posléze omluvil.⁸ Ministr kultury na vítězné vlně v jednom z prohlášení označil vážnost situace za „hru o páteř země“.⁹

Z formálního hlediska byla návštěva dalajlamy v sídle ministerstva kultury dobře zvládnutou politickou intrikou, kdy odmítnutí loajality vládě a porušení obvyklých diplomatických postupů bylo proměněno v úspěch u veřejného mínění. Účast dvou bývalých velvyslanců v USA při organizaci setkání, Michaela Žantovského a Petra Koláře, t.č. lobbisty americké Squire Patton Boggs, naznačuje možnou spojitost s vnějšími aktéry v české agendě. Skutečnost, že české instituce, v čele s MZV, odmítly nárok čínské ambasády neumožnit návštěvu dalajlamy a nedovolit jeho vystupování na veřejnosti, se v liberální České republice bere jako naprostá samozřejmost. Tím však nelze přejít, že rozkol politických elit v názoru na Čínu je hluboký, neboť ostentativní podpora dalajlamy politickou opozicí byla stvrzena i značným počtem koaličních politiků, kromě KDU-ČSL také ANO a také J. Dienstbierem ml. za ČSSD.

Setkání členů vlády s hlavou exilové reprezentace Tibetu vždy vyvolá formální protesty z čínské strany, a tak se také stalo. Následně vydaná petice čtyř nejvyšších

⁶ Zákonodárci se v Senátu pozdravili s dalajlamou. Univerzity vyvěsily tibetskou vlajku, ČT24, 19. 10. 2016, <http://www.ceska televize.cz/ct24/domaci/1939208-zakonodarci-se-v-senatu-pozdravili-s-dalajlamou-univerzity-vyvesily-tibetskou-vlajku>.

⁷ Dalajlama v České republice, Dalajlama, <http://www.dalajlama.websnadno.cz/-NAVSTEVY-v-Ceske-republice-1990-2016.html>.

⁸ Zaorálek přirovnal schůzku s dalajlamou k setkání s Henleinem, uznal chybu, iDnes, 1. 11. 2016, http://zpravy.idnes.cz/zaoralek-prirovnal-schuzku-s-dalajlamou-k-setkani-s-henleinem-za-zady-vlady-171-/domaci.aspx?c=A161101_145041_domaci_kop.

⁹ Je to hra o páteř naší země. Čínští komunisté si mě nekoupí, komentuje ministr Herman kritiku jeho setkání s dalajlamou, Hospodářské noviny, 19. 10. 2016, <http://domaci.ihned.cz/c1-65483550-je-to-hra-o-pater-nasi-zeme-vyjadreni-politiku-nerozumim-rika-ministr-herman>.

ústavních činitelů, tj. prezidenta, předsedy vlády a předsedů obou parlamentních komor,¹⁰ byla okolnostmi vynucená formální reakce, z pohledu přijetí u veřejnosti však katastrofa. Stručné znění prohlášení, které se distancovalo od přijetí dalajlamy na úrovni vládní instituce, bylo všemi médii zkresleně interpretováno jako projev podřizování se Pekingu. Server Seznam uvedl, že podle předsedů obou parlamentních komor Jana Hamáčka a Milana Štěcha mělo být prohlášení určené čínské straně neveřejné a že o zveřejnění se postaral prezident Zeman.¹¹ Pozici ministra Hermana podpořilo několik desítek významných kulturních institucí formou otevřeného dopisu, který podepsali například ředitelé České Filharmonie, Národní galerie, Národního divadla, Národního památkového ústavu, Národního filmového archivu a řada dalších představitelů divadel, galerií a muzeí.¹² Aféra s přijetím dalajlamy byla ve veřejných kritických deklaracích často spojována s aférou Jiřího Brady a vyzněla jako společná demonstrace odporu proti prezidentu Zemanovi, jak s emotivní působivostí vyjádřil webový spot společného prohlášení divadelníků a herců s výzvou k občanskému neklidu,¹³ či velká demonstrace na Staroměstském náměstí jako alternativní oslava státního svátku 28. října, kde neoficiálně odstartoval prezidentskou kampaň opoziční kandidát Michal Horáček.

Zatímco česká veřejnost prožívá vlastní představu boje za práva Tibetu, v ostatních evropských zemích se s něčím takovým, kromě tradičních Tibet groups a specializovaných nevládních organizací lze sotva setkat. Postup ministra Hermana zachází za běžné způsoby politického chování v Evropě jak v případě vlád, tak i samotného Vatikánu. Katolická církev vede již od časů papeže Jana Pavla II. dlouholetá diskretní jednání s Pekingem, papež Benedikt XVI. sice dalajlamu přijal v roce 2006, ale od té doby současný papež František vystupuje vůči ČLR vstřícněji než jeho předchůdci. Papež otevřené žádosti dalajlamy o audienci opakovaně odmítl v roce 2012 (due to obvious reasons),¹⁴ a posléze také v roce 2015,¹⁵ v druhém případě dokonce u příležitosti setkání laureátů Nobelovy ceny míru v Římě. Je

¹⁰ Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky, Pražský hrad, 18. 10. 2016, <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvyšších-ústavních-činitelů-ceské-republiky-12953>.

¹¹ Lucie Stuchlíková a Václav Dolejší, Měl to být tajný dopis. Hamáčka a Štěcha zaskočilo, že Hrad prohlášení o Číně zveřejnil, Seznam.cz, 27. 10. 2016., <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/mel-to-byt-tajny-dopis-hamacka-a-stecha-zaskocilo-ze-hrad-prohlaseni-o-cine-zverejnil-3527>.

¹² Ředitelé Národní galerie či České filharmonie vydali dopis, děkují v něm svému nadřízenému Hermanovi, Hospodářské Noviny, 2. 11. 2016, <http://art.ihned.cz/divadlo/c1-65500290-herman-dopis-galerie-filharmonie-podpora>; Ředitelé státních kulturních institucí podpořili ministra Daniela Hermana, Opera+, 2. 11. 2016, <https://operaplus.cz/reditele-statnich-kulturnich-instituci-podporili-ministra-daniela-hermana/>.

¹³ Bartoška, Dyk či Burian vyzývají kvůli Zemanovi k občanskému neklidu, iDnes.cz, 28. 10. 2016, http://zpravy.idnes.cz/vyzva-k-obcanskemu-neklidu-dde/domaci.aspx?c=A161028_122611_domaci_cen.

¹⁴ Pope declines Dalai Lama meeting in Rome, BBC, 12. 12. 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30455187>.

¹⁵ Pope Francis leaves door open to Dalai Lama meeting, The Telegraph, 20. 1. 2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/the-pope/11357141/Pope-Francis-leaves-door-open-to-Dalai-Lama-meeting.html>.

namísto namítnout, že strategie Vatikánu s ohledem na osud odhadem 100 milionů čínských katolíků a vizi pragmatického urovnání oficiálních vztahů s ČLR přesahuje půdorys manévrování českých křesťanských demokratů (KDU-ČSL). Například kancléřka Angela Merkelová (CDU) přijala dalajlamu dvakrát v budově kancléřství, poprvé v roce 2007 a poté i v roce 2015 – posléze již jen ve foyer budovy. Během návštěvy dalajlamy v Berlíně v roce 2016 byl tibetský host přijat už jen ministryní pro rozvojovou politiku Heidemarie Wiecek-Zeul, a to k nelibosti kabinetu.¹⁶

Dalajlamovo podzimní evropské v roce turné 2016 – pro srovnání s ČR – zahrnovalo vystoupení v Evropském parlamentu ve Štrasburku a také v Radě Evropy; poté Bratislavu, Prahu, Wroclav, Miláno a Curych. Kromě neformálního setkání slovenského prezidenta Andreje Kisky s dalajlamou v žádném z ostatních případů nedošlo k politizaci. Evropský parlament a Rada Evropy jsou vhodnými nadnárodními institucemi s kompetencí zabývat se starostmi o lidská práva. V zemích se silnou katolickou tradicí jako Polsko a Itálie byl tibetský host přijat důstojným a působivým způsobem na půdě církevních a akademických institucí a případná politická setkání se uskutečnila diplomaticky taktně (typicky viz delegace polských členů parlamentu, která přijela do Wroclavi),¹⁷ tyto země pak nemusely uvádět obtížně přijatelná vysvětlení o převažujícím formátu duchovního dialogu. Typickým trendem posledních let je právě přijímání dalajlamy mimo hlavní města.

Jinak tomu však bylo v Praze, kde bylo pro dalajlamu připraveno veřejné přivítání na politicky ostentativně nejexponovanějším místě – na Hradčanském náměstí, Správa Pražského hradu však odmítla vydat povolení k výstavbě pódia a akci odmítla. Shromáždění asi tisícovky příznivců Tibetu se přesto uskutečnilo jen o pár desítek metrů dále v prostoru náležejícím k Národní galerii. Projevy vítající dalajlamu a kritizující prezidenta Zemana, spolu s doprovodem tradiční tibetské sakrální hudby, zněly prostorem vítězně navzdory oponující straně Hradu. Střet o tzv. odkaz Václava Havla, který vyvrcholil sporem o přijetí dalajlamy, byl ovšem z formálního hlediska evidentním popřením této tradice, protože bývalý prezident s výjimkou první dalajlamovy návštěvy v roce 1990 posléze uznal potřebu součinnosti Kanceláře prezidenta republiky (KPR) s vrcholnými státními institucemi ČR a svá následující setkání s osobním tibetským přítelem organizoval s velkým taktem vůči ostatním politickým aktérům. I přes evidentní názorové neshody s např. KSČM, ODS a zejména Václavem Klausem, Havel přijímal zodpovědnost za svou roli a osvojil si kreativní formy diplomacie tak, aby nepůsobil problémy institucím ostatním, zejména MZV.

¹⁶ Dalai Lama meets Germany's development minister, Welt, 19. 5. 2008, <https://www.welt.de/amp/english-news/article2011198/Dalai-Lama-meets-Germany-s-development-minister.html>

¹⁷ History, „Forgiveness and Reconciliation“ in Wroclaw, European Capital of Culture 2016, Dalailama, 20. 9. 2016, <http://www.dalailama.com/news/post/1459-history-forgiveness-and-reconciliation-in-wroclaw-european-capital-of-culture-2016>.

Prezident Zeman v souvislosti s postojem ministra Hermana nechal (údajně jako odvetu) vyškrtnout příbuzného ministra, Jiřího Bradyho, který měl figurovat dle již předběžně oznámených seznamů mezi adepty pro státní vyznamenání. Odmítnutím Bradyho se veřejné mínění masivně obrátilo proti Hradu a ještě přitížilo pozici čtyř signatářů vládního pročínského prohlášení. Z pohledu veřejného mínění tak sblížení s Čínou zcela propadlo a bylo interpretováno obecně jako div ne fiasko. Dohrou politizace přijetí dalajlamy bylo zrušení podpisu dohody o dodávkách mléčných výrobků do ČR, položku, o kterou ČR a další evropské státy vyjednávají již řadu let. Ministr zemědělství Marian Jurečka coby člen KDU-ČSL, se stal pro čínskou stranu formálně neakceptovatelným reprezentantem České republiky. Agrární a potravinářská komora v oficiálním prohlášení ministra Jurečku činila zodpovědným za zmaření podpisu důležitého certifikátu.¹⁸

Politizujícím aspektem, který se stal předmětem debaty politických aktérů, byla i kauza ekonomické bezpečnosti a otázky monitoringu finančních zdrojů čínské investorské skupiny CEFC. Premiér Bohuslav Sobotka odmítl při interpelaci poslance TOP 09 na toto téma v PSP, že by problém ekonomické bezpečnosti podceňoval, s odvoláním na nemožnost veřejně sdělovat obsah zadaných zpravodajských zpráv dle zákona.¹⁹ Ještě nikdy nebyla doposud zmiňována takovou měrou úloha zpravodajských služeb v souvislosti s Čínou, jako v tomto roce. Zatímco existence čínských zpravodajců v ČR je v informovaných kruzích diskrétně známa již řadu let, a BIS ve zprávách pro veřejnost aktivity ruských a čínských zpravodajců obecně zmiňuje, v médiích se stala ve značně amatérské podobě jedním z hlavních témat. Četná obvinění v médiích, že politické špičky ČR nedbají bezpečnostních rizik v souvislosti s CEFC, naráží na zákonná ustanovení, která povolují úkolovat české bezpečnostní služby jen explicitně na úrovni vlády a prezidenta. Představa, že Čína podnikne zpravodajskou invazi do mezinárodně nepřilíš důležitého Česka tak nápadným a ekonomicky nákladným způsobem, vyjevuje nereálnost pražského konzervativního diskurzu, který však co do účinků na veřejnost slavil úspěchy.

Účast lobbistů stála od počátku česko-čínských vztahů počínaje devadesátými lety velmi aktivně poblíž politické reprezentace, a v časech přerušovaných politických kontaktů ji nepřímou suplovala. V posledních třech letech se výrazně zaktivizovaly skupiny blízké ČSSD (Tvrdík, Birke, Kohout) a ODS (PPF, J & T, Penta). Získání šanghajské skupiny CEFC učinilo bývalého ministra za ČSSD Jaroslava Tvrdíka zatím mediálně nejviditelnější postavou české lobbistické scény s prominentní podporou prezidenta Zemana a špiček ČSSD (ministři Mládek, Zaorálek a premiér Sobotka). Jakkoliv představovala Tvrdíkova aktivita největší podíl na dojednaných akvizicích a

¹⁸ Číňané s námi přestali mluvit. Potravináři se bojí o kontrakty za stovky milionů, Aktuálně.cz, 3. 11. 2016, <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cinane-s-nami-prestali-mluvit-potravinari-se-boji-o-kontrakt/r~faaeba2ea1b611e6871b0025900fea0>.

¹⁹ Interpelace poslance Daniela Kortehe a odpověď premiéra Sobotky, *Schůze PSP 44.*, 21. 4. 2016, <https://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/044schuz/bqbs/b23423001.htm>.

memorandech potvrzených toho roku na Hradě, média si jej v mimořádně personalizované podobě vybrala jako hlavní terč sekuritizační kampaně a osobních denunciací proto, že hlavním poskytovatelem kapitálu je CEFC.²⁰ Vedle již zavedené Česko-čínské komory (Smíšená komory česko-čínské spolupráce) a institucionalizovaného Investičního fóra, které se koná každý rok a které osobně zaštiťuje prezident Zeman, se objevily nové organizace. Vznikl nový think tank New Silk Road Institute (NSRI, Institut Nové hedvábné stezky) v čele s exministrem Janem Kohoutem, dále i Centrum pro čínská studia při FF UK v Praze v čele s Dr. Milošem Balabánem (CESES). Kromě uvedených se objevily nově také New Silk Road Infrastructure a Development & Technology Association, v obou případech v čele s expremiérem Petrem Nečasem, a také poradní společnost New Silk Road Advisory, s lobbistou a bývalým konzulem (TOP 09) v Šanghaji Michalem Kuzmiakem. Není divu, že zmnožení česko-čínských think tanků budí pochyby o jejich smysluplnosti a efektivitě, hodnocené nad rámec již existujících formátů Smíšené komory a Investičního fóra, nehledě na již dostatečně aktivní agendy 1 + 16 a mezivládní a meziregionální agendy, které v případě ostatních asijských partnerů nemají obdoby. Česká strana tak akceptuje specificky čínský styl byrokratického networkingu s podivně inflačními rysy a obtížnou pozicí před nevládně naladěnou veřejností.

2. Veřejný prostor: Vetřelec před branami, ideologizace mediální debaty a sekuritizační panika

Způsob, jakým veřejná debata a média reagovaly na události sledovaného roku roku 2016, ve kterém dominovala čínská agenda, typicky dal nemnoho vědět o reálném stavu, zato bohatě vyjevil, jak aktéři prostřednictvím diskurzu stvrzují svou veřejnou identitu a jak se jim toto daří. Z tohoto zorného úhlu si v problematickém strategickém partnerství s ČLR přišli všichni bohatě na své. Sociálně demokratický mainstream s prezidentem prezentují politický úspěch a prosazení ČR jako údajně vstupní bránu do Evropy pro čínský kapitál. První velká vlna čínských investic začala v daném roce postupně přicházet, i když to mainstreamová média běžně zpochybňovala, či dokonce popírala uváděním nekompletních údajů či manipulací komentářů a titulků.²¹ Pravicová opozice zaujala svými morálními postoji –

²⁰ Lomová: Politiky Čína okouzluje, ale firma investující v ČR má blízko k rozvředce, Tvrdík nic neví, *DVTV*, 15. 2. 2016, <https://video.aktualne.cz/dvtv/lomova-politiky-cina-okouzluje-ale-firma-investujici-v-cr-ma/r~ae65657ed3d911e584160025900fea04/>.

²¹ Ze Zemanových slibů přitekly... jen dvě miliardy, *Lidové noviny*, 27. 3. 2017, http://byznys.lidovky.cz/cinske-investice-rok-pote-ze-slibu-jen-dve-procenta-fxg-/firmy-trhy.aspx?c=A170326_214916_firmy-trhy_ELE; Rok po návštěvě strýčka Si se příliv investic nekoná, *Česká pozice*, 5. 5. 2017, http://ceskapozice.lidovky.cz/rok-po-navsteve-strycka-si-se-priliv-investic-do-ceska-nekona-pta-/tema.aspx?c=A170428_094022_pozice-tema_houd.

konzervativci, liberálové a ekologičtí liberálové odsoudili plotky s autoritářskou Čínou jako zradu tradice politiky mravních principů, koaliční lidovci se ostentativně stranili pročínské politiky a loajálně stáli za ministrem Hermanem pro jeho přijetí dalajlamy, zatímco koaliční ANO – zatím ještě bez pročínské ekonomické lobby – využilo snadné mediální příležitosti stát na straně protivládní většiny.

Střet o způsob české politiky vůči Číně současně vyjevil úroveň všech aktérů. Vláda a MZV jednaly v běžném evropském kontextu standardně,²² nedokázaly však přesvědčivě uhájit před veřejností pragmatickou politiku, která je v evropském kontextu zcela obvyklá, a dokonce i úspěšná. Česká veřejnost si patrně není vědoma, že podobně aktivní bilaterální (na formální úrovni strategického nebo jinak pojmenovaného pokročilého partnerství) vztahy s Čínou má v Evropě řada dalších zemí: Velká Británie, Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Dánsko, Irsko, Polsko, Srbsko, Ukrajina, Rusko a Bělorusko, v daném roce se k němu rychle blížila i jednání ČLR s Maďarskem. Prezident Zeman, který vlastní iniciativou politiku státu podporoval a také s předstihem sám tvořil, na sebe soustředil podezření, že jmenováním šéfa finanční skupiny CEFC svým poradcem ohrožuje bezpečnostní zájmy státu. V mediálních projevech se vedle již dříve proslulé cynické zmínky o „učení se v Číně jak stabilizovat společnost“ (interview pro CCTV v roce 2014)²³ ve sledovaném roce i dále uchýloval k občasným kontroverzním tvrzením, tentokrát například o tom, že EU a USA údajně omezují českou politiku vůči ČLR. Tato razantní prohlášení, kterými se prezident snažil podtrhnout posun v české pozici od předchozí Nečasovy vlády, zmínil ve svém rozhovoru pro čínskou CCTV před příjezdem čínského prezidenta Si do Prahy.²⁴

S ohledem na nevstřícné reakce médií od počátku Sobotkovy vlády se dala gradace odporu proti pročínské politice čekat, přesto vývoj debaty v mnohém překvapil. Především vyhocením a mírou ideologizace do generalizující představy o predátorském charakteru ČLR, podprahově spojující narativ o transkontinentálním projektu OBOR s asertivním chováním ČLR v teritoriálních sporech s některými sousedními asijskými státy. Toto spojení sugeruje zdání čínské globální expanze se záměrem rozšiřovat politický vliv i do prostoru Evropské unie. V mainstreamových médiích byl opakovaně dopřán prostor paranoidním náznakům přeceňujícím údajné

²² Napětí ze summitu EU–ČLR se v daném roce na české straně neprojevalo, premiér Sobotka ani MZV nevydali žádné veřejné prohlášení a Praha zůstala zcela stranou jakýchkoliv pročínských stanovisek ve sporu o souostroví Spratley, když rozhodnutí mezinárodní arbitráže v neprospěch Pekingu vyšlo právě v době summitu EU–ČLR v Pekingu.

²³ Interview prezidenta Zemana před návštěvou čínského prezidenta v ČR, *Interview pro CCTV*, 28. 3. 2016, <http://news.cntv.cn/2014/10/29/VIDE1414595398290721.shtml>.

²⁴ Zeman: Česko za Nečasovy vlády podléhalo USA a EU, už jsme opět nezávislí, *iDnes*, 28. 3. 2016, http://zpravy.idnes.cz/zeman-kritizoval-necasovu-vladu-ze-podlehala-eu-a-usa-pdp-/domaci.aspx?c=A160328_104240_domaci_jj.

čínské politické priority neúměrně nad rámec ekonomických cílů.²⁵ Názorová skupina mediálně aktivních pražských sinologů se shoduje v představě, že ČR je slabým článkem uvnitř EU, prostřednictvím kterého netransparentní finanční skupina CEFC, vybavená politickými, zpravodajskými a vojenskými kontakty, hodlá vybudovat vlivovou strukturu prostřednictvím médií, politických aktérů a bezskrupulózní finanční lobby. Formát 1 + 16 je uvnitř EU škodlivý. Toto se odehrává ve spojitosti s utužováním totalitního režimu v ČLR a s převládající rolí státu a jeho politických a bezpečnostních struktur, které se staví do souvislosti s bilaterální agendou s ČR.²⁶ Tento zjednodušující narativ ignoruje dlouhotrvající a systematický zájem evropských zemí o Čínu, existující masivní ekonomickou agendu důležitých států EU a Velké Británie s ČLR, a značnou relevanci jejich investičních a finančních agend (např. společný investiční fond EU a ČLR, tzv. Junckerův plán).²⁷ Zcela bez pozornosti nechává kontext srovnávací ekonomicko-strukturální, politickou a bezpečnostní diverzitu jak zemí V4, tak zejména geograficky blízkých států Německa a Polska, nemluvě o viditelně omezené relevanci ČR v EU pro zájmy ČLR. I přes kritickou odezvu médií a akademických kruhů v EU se kromě ČR s tak negativně podjatým diskurzem o Číně lze stěží setkat. Země EU vnímají i přes řadu kritických výhrad čínský projekt OBOR podrobněji a spíše pozitivně.²⁸

Úderný tón neokonzervativního narativu posiluje sdílená pochybnost, zda ČLR je vlastně ještě přijatelný partner. Mainstreamová média jako ČTV a ČRo neustále tematizují otázku lidských práv a modernizaci čínské armády v souvislosti s jakýmikoliv jinými tématy, takže odchýlení se od lidskoprávní a bezpečnostní debaty je prakticky vzácné. Čína je takto vylíčena jako totalitní země, představující pro ČR bezpečnostní riziko a komplikující element pro českou evropskou a trans-atlantickou vazbu.

Ideologizace debaty o Číně v domácím vnitropolitickém kontextu navíc prohlubuje konstrukci bezpečnostní hrozby ztotožněním ČLR s bývalým SSSR – tj. s totalitním státem vnímaným jako jednolitý aktér a evokováním anachronické představy bipolární soustavy, kde se demokratické Česko coby součást „Západu“ ocitá v pozici

²⁵ Olga Lomová: Čínští investoři de facto nemají zatím zájem rozvíjet odvětví v zemi, kde investují, Euro.cz, 2. 2. 2016, <http://www.euro.cz/byznys/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-1267283>.

²⁶ Viz série článků na webu *Sinopsis*, např. Jedno pásmo, jedna cesta, <https://sinopsis.cz/sinopsis/jedno-pasmo-jedna-cesta/>, Dvojí vedení: Čína jako vůdce „nového světového pořádku“, <https://sinopsis.cz/dvoji-vedeni-cina-jako-vudce-noveho-svetoveho-poradku/>, Dopis z Číny: Pás a stezka do bažin, <https://sinopsis.cz/dopis-z-ciny-pas-a-stezka-do-bazin/>, Letadlová loď do Eurasie 2 : Česká republika na Hedvábné stezce, <https://sinopsis.cz/letadlova-lod-do-eurasie-2-ceska-republika-na-hedvabne-stezce/>, Vymývání mozků po čínsku, <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-65223920-vymyvani-mozku-po-cinsku>.

²⁷ Jorge Valero, Brussels clears way for China to pour billions into Juncker Plan, *EURACTIV*, 13. 4. 2016, <https://www.euractiv.com/section/innovation-industry/news/brussels-clears-way-for-china-to-pour-billions-into-juncker-plan/>.

²⁸ Europe and China's New Silk Roads, *Mercator Institute for China Studies*, prosinec 2016, <https://www.merics.org/en/merics-analysis/merics-reports/europe-and-chinas-new-silk-roads/>.

objektu ohrožovaného rozpínavou Čínou, kde údajně každý státní, polostátní i soukromý subjekt je podřízen moci. Neinformovaný příjemce takto alarmujícího zpravodajství nemusí vědět, že v asijském kontextu – a v případě ČLR zejména – není účast vojenských složek a politické krytí v obchodu s energetickými surovinami ničím neobvyklým a že tato již zavedená obchodní impéria uvnitř státu (např. Sinopec, Poly Group, CNOOC, CNPC) mají velmi specifickou autonomní pozici mezinárodních korporací, vydávajících akcie na světových burzách a nezřídka obchodujících s předními západními firmami. Existence rodinných dynastií a bohatých příbuzenských skupin ve spojení vysoké politiky, velkopodnikatelských kruhů a zbrojních lobby je v politických kulturách DV společným a nikoliv neobvyklým jevem. Nepotismus, vazby vládnoucí strany a velkého byznysu v Číně jsou stejně obvyklé, jako ve většině zemí Asie, včetně zemí formálně demokratických. Rodinný původ jihokorejské prezidentky Pak, dcery vojenského diktátora Pak Čong-hui (Park Chong-hee), předválečného pro-japonského agenta a lovce korejských komunistů, v ČR nikdo nekomentoval. Ve strategicky spřízněné Jižní Koreji se dech beroucí série skandálů a politických krizí, které v roce 2016 smetly prezidentku Pak, v českých médiích objevovala jen sporadicky. Pověst významného asijského investora v ČR naštěstí neutrpěla, nejspíš proto, že se v ČR nevytvořila antikorejská lobby.

V debatách o tom, jak při netransparentním způsobu nabytí majetku šanghajského investora CEFC musely hrát roli politické a vojensko-zpravodajské konexe, se generalizující česká debata posunula k závěrům, že investiční projekty CEFC jsou obecně podezřelé a nebezpečné. Česká média v sekuritizační vlně zaměřené na CEFC čerpala převážně z investigativního webu Hlídací pes a triviálně neokonzervativního serveru Sinopsis, který vystupuje jako quasiakademická instituce (společný projekt Ústavu Dálného východu FF UK a AkaMedia).²⁹ Upozornění na identitu a historii CEFC reprodukováním reportů z amerického think tanku Project 2049 Institute³⁰ bylo určitě záslužné, leč bez další přidané hodnoty, či náznaku vlastní fundované debaty,³¹ která by problém postavila do evropského kontextu a osvětlila role českých a zahraničních regulatorních institucí, zato se stalo ideologickým hitem sezóny. Jakým způsobem a komu vlastně hrozí napojení ze striktně regulovaného finančního systému ČLR do nadnárodní J & T s pobočkami v státech EU, ve Švýcarsku, Kanadě a v některých daňových rájích (Barbados), spíše na první pohled naznačuje ekonomická rizika pro čínskou stranu, která se potýká s problémem masivních úniků kapitálu. V čem by měla být ČR přednostním objektem predátorských sil ČLR spíše než třeba strategicky důležitější Polsko, Maďarsko, balkánské státy, nemluvě o západních zemích EU, zůstalo nevysvětleno. Že má CEFC

²⁹ *Sinopsis*, <https://sinopsis.cz/sinopsis/>.

³⁰ *Project 2049 Institute*, http://project2049.net/about_us.html.

³¹ Lomová: Čínské investice nevede obchodní zájem, *BusinessInfo.cz*, 3. 2. 2016, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-73748.html>.

nejspíš politické jištění, je v ČR vyloženo jako senzace a bezpečnostní riziko. V tak zjištěné atmosféře pak splývá seriózní bdělost se zpolitizovaným mediálním narativem sekuritizační paniky.

Web Sinopsis také přišel s odhalením domnělé asijské koalice nedemokratických států jako rodícího se protipólu demokratické EU a USA v hypotetické předzvěsti nové bipolarity. Čínský OBOR ve spojení se státy střední Asie a Ruskem pak v takové interpretaci vytváří platformu pro jakýsi nový eurasijský východní blok („Evropa se rozpadá, Eurasie sílí“... „Eurasie se suně na Západ“),³² který slabou EU ohrozí. S ohledem na momentální politické a ekonomické kapacity ČLR, na variabilní národní zájmy zainteresovaných asijských států, na vnitřní politickou a ekonomicko-strukturální diverzitu takového bloku, nemluvě o bezpečnostní nestabilitě na Středním východě, je taková představa zatím spíše ideologickým balastem. Hypotetický protizápadní blok bude těžko hledat spojující ideologické paradigma a pevnou politickou podporu Ruska i řady dalších států (Indie, Turecko), o strategických ekonomických prioritách ani nemluvě. Že se o tématu OBOR objevilo množství nových analýz po celém světě z akademického světa a odborných think tanků,³³ včetně velmi kritických reflexí z asijských států, se české debaty těžko dotkne, protože překračují ideologicky zkratkovitou kapacitu mediálně exponovaných aktérů.

Pro případ, že by ČLR realizovala záměr uskutečnit kampaň „intelektuální navigace“ (zhili daohang) prostřednictvím svých vlastních think tanků určených pro ideologicky nevstřícné státy formátu 1 + 16, „které jsou pod vlivem Západu“,³⁴ má ČR, která tuto charakteristiku patrně splňuje, vybudované pevné zátarasy směrem k de facto mediální ostrakizaci Číny, jinde v evropské debatě prakticky neexistující. Vzhledem k reálným kapacitám českých umírněných pročínských think tanků v ČR, udržujících webové stránky o ekonomické a kulturní agendě, a jednoho Konfuciova institutu v Olomouci, lze zatím reálně očekávat spíše minimální, ne-li dokonce komicky kontraproduktivní efekty případné čínské propagandy na české veřejné mínění. Pro zpravodajské služby ČR je ovšem monitoring činnosti mimoevropských aktérů jistě dávno před rokem 2016 běžnou rutinou.

Pro méně vnímavou část populace bylo vytvořeno také ještě Informační centrum pro demokracii a lidská práva v Číně, mající poslání seznamovat veřejnost se situací v Číně. Sdružení ve spolupráci Národní galerie a nevládních organizací (např. Forum 2000, AI, Lungta) razantně zahájilo svou činnost výstavou o samoopalování

³² Martin Hála, *Evropa se Rozpadá, Eurasie sílí*, *Sinopsis*, 2. 7. 2016, <https://sinopsis.cz/evropa-se-rozpada-eurasie-sili/>.

³³ Např. v Evropě MERICS, Clingendael, Chatham House, ECFR, IFRI, Elcano, FIIA, PISM.

³⁴ Angela Stanzel, Agatha Kratz, Justyna Szczudlik a Dragan Pavličević, *China's investment in influence? The future of 16+1 cooperation*, *ECFR*, prosinec 2016, http://www.ecfr.eu/publications/summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_161_cooperation7204.

tibetských mnichů „Plameny v tichu“. Ředitel NG Jiří Fajt, aktivní spoluúčastník besed nové instituce, sdělil u příležitosti jejího otevření, že „v Číně není zdravá kultura“.³⁵ Drastická témata se objevují také v stále mohutnější public relations hnutí Fa-lun-kung, které konflikt s čínským autoritativním státem mediálně zredukovalo na téma odebírání orgánů svým vězněným členům.

Vedle laciné sekuritizační paniky z nebezpečné Číny mezitím pročínská mediální fronta, včetně hlavy státu Zemana,³⁶ zaplavila mediální prostor pokleslým narativem o feudálních poměrech v Tibetu v minulosti a blahodárné rozvojové politice Pekingu. Citace (často nepřiznaně) přejaté z ledabylye fabrikovaných příruček a oficiálních čínských zdrojů spíše nechtěně usvědčují propagandistický diskurz státních institucí ČLR z otevřeného kulturního rasismu (zaostalost, chudoba, útlak za teokratického režimu, kruté fyzické tresty jako např. vypíchávání očí).³⁷ Vedle zavedených médií to byly právě webové sociální sítě, které roztrousily oboustranně (pro i antičínský) nekvalitní a zideologizovaný diskurz, jenž přispěl k zaplevelení a zmatení veřejné debaty.

Závěr

Pokračující trend dobré pozice ČR ve střenění Evropě jako technologicky solidně vyspělé země s geograficky výhodnou lokací v blízkosti stabilního a prosperujícího Německa se kontinuálně v daném sledovaném období potvrzoval. Rok 2016 byl ve znamení Číny a polarizace politiky v přístupu k ČLR. Úspěch v sblížení s ČLR je politickou opozicí významnou částí veřejnosti, zejména médii a pražskou liberální společností, torpédován jako domnělé fiasko. V české veřejné debatě – kromě seminářů pořádaných pročínskými think-tanky a lobbistickými skupinami s politickou záštitou presidenta, ČSSD a KSČM – prakticky neexistuje pozitivní stanovisko k této agendě. I přes oprávněné kritické výhrady se v polarizovaném veřejném diskurzu vytrácí fakt, že stav bilaterální agendy s Čínou je historickým úspěchem. Nedocení tohoto lze vysvětlit ideologicky podjatými médii, občasnými cynismy a profesionálními selháními public relations KPR, včetně hlavy státu samotné, a unikátním odtržením české debaty od evropského kontextu.

³⁵ Kateřina Šafaříková, V Praze vznikne centrum pro lidská práva v Číně, *Respekt*, 28. 3. 2016, <https://www.respekt.cz/politika/protesty-proti-navsteve-si-tin-pchinga-nabiraji-na-sile-v-praze-bude-centrum-pro-lidska-prava-v-cine>; Adéla Klečková; V Číně není zdravá kultura, řekl ředitel Národní galerie Fajt při otevření centra zaměřeného na lidská práva v Číně, *Hospodářské noviny*, 29. 3. 2016, <http://domaci.ihned.cz/c1-65225480-v-cine-neni-zdrava-kultura-rekl-reditel-narodni-galerie-fajt-pri-otevreni-centra-zamereneho-na-lidska-prava-v-cine>.

³⁶ Zeman na Žofínském fóru: O zlém Tibetu, hodné Číně a zbytečných sankcích, *FORUM 24*, 26. 5. 2016, <http://forum24.cz/zeman-na-zofinskem-foru-o-zlem-tibetu-hodne-cine-a-zbytecnych-sankcich/>; Zeman demonstrantům při návštěvě Vrchlabí popsal historii Tibetu, *iDnes.cz*, 1. 4. 2016, http://hradec.idnes.cz/navsteva-milose-zemana-v-kralovehradeckem-kraji-fuk-/hradec-zpravy.aspx?c=A160401_105819_hradec-zpravy_the.

³⁷ Martin Slobodník, O tradičním Tibetu: propaganda versus fakta, *manipulatori.cz*, 6. 4. 2016, <http://manipulatori.cz/o-tradicnim-tibetu-propaganda-versus-fakta/>.

Převaha odpůrců pročínské politiky se projevuje v sílícím apelu vůči tzv. „zatahování ČR na Východ“, jehož stoupence lze najít i například u osobností formátu Petra Pitharta, který hrozbu posunu na Východ zmínil ve svém jinak silném projevu ke studentům na Albertově 17. listopadu, apelujícím na demokratické hodnoty a varujícím před riziky vnitropolitického vývoje ČR.³⁸ Aktivizace opozičních stran a s nimi sympatizujícího občanského sektoru je doprovázena politizací státních kulturních institucí, zejména MK, NG, FAMU, některých univerzit a středních škol, regionálních kulturních center a galerií. Jako pozitivum k neúměrně politizující kampani soustředěné na Čínu lze postavit na druhou stranu obecněji motivovanou aktivizaci občanské veřejnosti a široký zájem o demokratické hodnoty.

Politické sblížení s Čínou vyjevilo nedostatečnou připravenost české veřejnosti, médií a velké většiny účastníků české politické debaty na interakci s problematickou asijskou velmocí, k níž v Evropě s předstihem dospěla většina států jak bilaterálně, tak i v různých regionálních formátech i v samotném strategickém partnerství EU–ČLR. V českých médiích je tato více stupňovitost ignorována, či v případě formátu 1 + 16 spíše jen shledána jako bizarní a nedomyšlené vykolejení české diplomacie. S ohledem na autorovy osobní a pracovní kontakty s výzkumnými institucemi v západní Evropě (ETNC, ECFR), zemí V4 i celé šestnáctky (univerzity a think tanky v těchto zemích), je české vnímání vztahů s ČLR zcela unikátní v nízké míře kvalifikované kritické reflexe a v neúměrné ideologizaci, která nedostatek argumentačně zdůvodněné reflexe nahrazuje ideologickou zkratkou a nekritickým přejímáním odkazů z konzervativních amerických médií a think tanků, které svůj zájem upírají spíše k potenciálně konfliktním regionům v Asijsko-pacifické oblasti, kde mají USA vlastní zájmy. Z pohledu členských zemí EU, a zejména evropských médií, je percepce formátu 1 + 16 také podezřívavá a kritická, avšak v případě více obeznámených aktérů (diplomaté, akademici) s výhradami bezproblémová, neboť akceptuje variabilitu agend zemí EU s Čínou a nepřeceňuje kapacitu Pekingu.

Spor o politiku vůči Číně dokazuje, jak je česká společnost uzavřená do sebe a jak posuzuje vnější vztahy státu prizmatem domácích poměrů. Součástí toho je malý zájem o dění v ostatních asijských státech a malá pozornost médií vůči nim, respektive nedostatečná kapacita zhostit se této agendy profesionálně a neideologicky. Typickým příkladem je neznalost poměrů v Severní i Jižní Koreji, kde se projevuje kromě prezentace bezpečnostních hrozeb a bizarního charakteru politické kultury KLR nezájem a podcenění méně nápadných bezpečnostních rizik v ČR z těchto zemí pocházejících. Vnitropolitická krize v Jižní Koreji, zemi patřící k našim asijským strategickým partnerům, která vyústila v pád prezidentky Pak, zůstala zcela na okraji zájmu. Pozornost k ostatním zemím DV byla tak celoročně

³⁸ Ani se nenadějeme a můžeme být v objetí Východu, varoval studenty na Albertově Pithart, *Aktuálně.cz*, 17. 11. 2016, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zaplнены-albertov-slysel-i-nepri-mou-kritiku-zemana-a-babise/r~3601e7d2acc911e6bea5002590604f2e/>.

zastíněna čínskou agendou, která na sebe strhává ve značné většině velmi negativní pozornost.

Ing. Rudolf Fürst, Ph.D., je koordinátorem Centra vztahů EU-Asie Ústavu mezinárodních vztahů. Kontakt: furst@iir.cz.

Literatura

- Aktuálně.cz (2016): Ani se nenadějeme a můžeme být v objetí Východu, varoval studenty na Albertově Pithart, 17. 11. 2016, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zaplнены-albertov-slysel-i-nepřimou-kritiku-zemana-a-babise/r~3601e7d2acc911e6bea5002590604f2e/>.
- Aktuálně.cz (2016): Číňané s námi přestali mluvit. Potravináři se bojí o kontrakty za stovky milionů, 3. 11. 2016, <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cinane-s-nami-prestali-mluvit-potravinari-se-boji-o-kontrakt/r~faaeba2ea1b611e6871b0025900fea0>.
- BBC (2016): Pope declines Dalai Lama meeting in Rome, 12. 12. 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30455187>.
- BusinessInfo.cz (2016): Lomová: Čínské investice nevede obchodní zájem, 3. 2. 2016, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-73748.html>.
- CCTV (2016): Interview prezidenta Zemana před návštěvou čínského prezidenta v ČR, Interview pro CCTV, 28. 3. 2016, <http://news.cntv.cn/2014/10/29/VIDE1414595398290721.shtml>.
- Česká pozice (2017): Rok po návštěvě strýčka Si se příliv investic nekoná, 5. 5. 2017, http://ceskapozice.lidovky.cz/rok-po-navsteve-strycka-si-se-priliv-investic-do-ceska-nekonapta-/tema.aspx?c=A170428_094022_pozice-tema_houd.
- ČT24 (2016): Proti čínskému režimu v Praze protestují stovky lidí, policie řeší potyčky, 29. 3. 2016, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1738921-proti-cinskemu-rezimu-v-praze-protestuji-stovky-lidi-policie-resi-potycky>.
- ČT24 (2016): Zákodárci se v Senátu pozdravili s dalajlamou. Univerzity vyvěsily tibetskou vlajku, 19. 10. 2016, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1939208-zakonodarci-se-v-senatu-pozdravili-s-dalajlamou-univerzity-vyvesily-tibetskou-vlajku>.
- ČT24 (2016): Zaorálek o Číně: Musíme se chovat korektně, kvůli Hermanovi jsem se styděl, 31. 10. 2016, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1947426-zaoralek-o-cine-musime-se-chovat-korektně-kvuli-hermanovi-jsem-se-stydel>.
- Dalailama (2016): History, „Forgiveness and Reconciliation” in Wrocław, European Capital of Culture 2016, 20. 9. 2016, <http://www.dalailama.com/news/post/1459-history-forgiveness-and-reconciliation-in-wroclaw-european-capital-of-culture-2016>.
- Dalajlama (2016): Dalajlama v České republice, <http://www.dalajlama.websnadno.cz/-NAVSTEVY-v-Ceske-republice-1990-2016.html>.
- DVTV (2016): Lomová: Politiky Čína okouzluje, ale firma investující v ČR má blízko k rozvředce, Tvrdík nic neví, 15. 2. 2016, <https://video.aktualne.cz/dvtv/lomova-politiky-cina-okouzluje-ale-firma-investujici-v-cr-ma/r~ae65657ed3d911e584160025900fea04/>.
- E15 (2016): Vláda: Policie návštěvu čínského prezidenta zvládla, 30. 3. 2016, <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/vlada-policie-navstevu-cinskeho-prezidenta-zvladla-1283833>.
- Euro.cz (2016): Olga Lomová: Čínští investoři de facto nemají zatím zájem rozvíjet odvětví v zemi, kde investují, Euro.cz, 2. 2. 2016, <http://www.euro.cz/byznys/olga-lomova-cinske-investice-v-cesku-nevede-obchodni-zajem-1267283>.

- FORUM 24 (2016): Zeman na Žofínském fóru: O zlém Tibetu, hodné Číně a zbytečných sankcích, 26. 5. 2016, <http://forum24.cz/zeman-na-zofinskem-foru-o-zlem-tibetu-hodne-cine-a-zbytecných-sankcích/>.
- Hála, Martin (2016): Evropa se Rozpadá, Eurasie sílí, Sinopsis, 2. 7. 2016, <https://sinopsis.cz/evropa-se-rozpada-eurasie-sili/>.
- Hospodářské noviny (2016): Dalajlamu v Praze přijmou lidovci Herman a Bělobrádek, 18. 10. 2016, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-65480780-dalajlamu-v-praze-prijmou-lidovci-herman-a-belobradek>.
- Hospodářské noviny (2016): Je to hra o páteř naší země. Čínští komunisté si mě nekoupí, komentuje ministr Herman kritiku jeho setkání s dalajlamou, 19. 10. 2016, <http://domaci.ihned.cz/c1-65483550-je-to-hra-o-pater-nasi-zeme-vyjadreni-politiku-nerozumim-rika-ministr-herman>.
- Hospodářské noviny (2016): Ředitelé Národní galerie či České filharmonie vydali dopis, děkují v něm svému nadřízenému Hermanovi, 2. 11. 2016, <http://art.ihned.cz/divadlo/c1-65500290-herman-dopis-galerie-filharmonie-podpora>.
- iDnes.cz (2016): Bartoška, Dyk či Burian vyzývají kvůli Zemanovi k občanskému neklidu, 28. 10. 2016, http://zpravy.idnes.cz/vyzva-k-obcanskemu-neklidu-dde/domaci.aspx?c=A161028_122611_domaci_cen.
- iDnes (2016): Zaorálek přirovnal schůzku s dalajlamou k setkání s Henleinem, uznal chybu, 1. 11. 2016, http://zpravy.idnes.cz/zaoralek-prirovnal-schuzku-s-dalajlamou-k-setkani-s-henleinem-za-zady-vlady-171-/domaci.aspx?c=A161101_145041_domaci_kop.
- iDnes (2016): Zeman: Česko za Nečasovy vlády podléhalo USA a EU, už jsme opět nezávislí, 28. 3. 2016, http://zpravy.idnes.cz/zeman-kritizoval-necasovu-vladu-ze-podlehala-eu-a-usa-pdp-/domaci.aspx?c=A160328_104240_domaci_jj.
- iDnes.cz (2016): Zeman demonstrantům při návštěvě Vrchlabí popsal historii Tibetu, 1. 4. 2016, http://hradec.idnes.cz/navsteva-milose-zemana-v-kralovehradeckem-kraji-fuk-/hradec-zpravy.aspx?c=A160401_105819_hradec-zpravy_the.
- iRozhlas.cz (2016): Tuhý se omluvil za incident s tibetskou vlajkou na FAMU. Dva policisté čelí kárnému řízení, 11. 4. 2016, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tuhy-se-omluvil-za-incident-s-tibetskou-vlajkou-na-famu-dva-policiste-celi-karnemu-rizeni_201604112128_mskalicky.
- Jandourek, Jan (2016): Vítat čínského prezidenta jako Brežněva je prý taková asijská tradice. Tak to v Česku zvládneme, Svobodné forum, 24. 3. 2016, dostupné na <http://forum24.cz/vitat-cinskeho-prezidenta-jako-brezneva-je-pry-takova-asijska-tradice-tak-to-v-cesku-zvladneme/>.
- Klečková, Adéla (2016): V Číně není zdravá kultura, řekl ředitel Národní galerie Fajt při otevření centra zaměřeného na lidská práva v Číně, Hospodářské noviny, 29. 3. 2016, <http://domaci.ihned.cz/c1-65225480-v-cine-neni-zdrava-kultura-rekl-reditel-narodni-galerie-fajt-pri-otevreni-centra-zamereneho-na-lidska-prava-v-cine>.
- Lidové noviny (2017): Ze Zemanových slibů přitekly... jen dvě miliardy, 27. 3. 2017, http://byznys.lidovky.cz/cinske-investice-rok-pote-ze-slibu-jen-dve-procenta-fxg-/firmy-trhy.aspx?c=A170326_214916_firmy-trhy_ELE
- Mercator Institute for China Studies (2016): Europe and China's New Silk Roads, prosinec 2016, <https://www.merics.org/en/merics-analysis/merics-reports/europe-and-chinas-new-silk-roads/>.
- Opera+ (2016): Ředitelé státních kulturních institucí podpořili ministra Daniela Hermana, 2. 11. 2016, <https://operaplus.cz/reditele-statnich-kulturnich-instituci-podporili-ministra-daniela-hermana/>.
- Pražský hrad (2016): Společně prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky, 18. 10. 2016, <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvyssich-ustavnych-cinitelu-ceske-republiky-12953>.
- Poslanecká sněmovna PČR (2016): Interpelace poslance Daniela Kortehe a odpověď premiéra Sobotky, Schůze PSP 44., 21. 4. 2016, <https://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/044schuz/bqbs/b23423001.htm>.

Project 2049 Institute (2017): http://project2049.net/about_us.html.

Sinopsis (2017): <https://sinopsis.cz/sinopsis/>.

Slobodník, Martin(2016): O tradičním Tibetu: propaganda versus fakta, manipulatori.cz, 6. 4. 2016, <http://manipulatori.cz/o-tradicnim-tibetu-propaganda-versus-fakta/>.

Stanzel, Angela, Agatha Kratz, Justyna Szczudlik a Dragan Pavličević (2016): China's investment in influence? The future of 16+1 cooperation, ECFR, prosinec 2016, http://www.ecfr.eu/publications/summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_16_1_cooperation7204.

Stuchlíková, Lucie a Václav Dolejší (2016): Měl to být tajný dopis. Hamáčka a Štěcha zaskočilo, že Hrad prohlášení o Číně zveřejnil, Seznam.cz, 27. 10. 2016, <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/mel-to-byt-tajny-dopis-hamacka-a-stecha-zaskocilo-ze-hrad-prohlaseni-o-cine-zverejnil-3527>.

Šafaříková, Kateřina (2016): V Praze vznikne centrum pro lidská práva v Číně, Respekt, 28. 3. 2016, <https://www.respekt.cz/politika/protesty-proti-navsteve-si-tin-pchinga-nabiraji-na-sile-v-praze-bude-centrum-pro-lidska-prava-v-cine>.

The Telegraph (2015): Pope Francis leaves door open to Dalai Lama meeting, 20. 1. 2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/the-pope/11357141/Pope-Francis-leaves-door-open-to-Dalai-Lama-meeting.html>.

Valero, Jorge (2016): Brussels clears way for China to pour billions into Juncker Plan, EURACTIV, 13. 4. 2016, <https://www.euractiv.com/section/innovation-industry/news/brussels-clears-way-for-china-to-pour-billions-into-juncker-plan/>.

Welt (2008): Dalai Lama meets Germany's development minister, 19. 5. 2008, <https://www.welt.de/amp/english-news/article2011198/Dalai-Lama-meets-Germany-s-development-minister.html>.